

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 347/2020-73

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavných sťažnostiach sťažovateľa **Wüstenrot poisťovňa, a. s.**, Karadžičova 17, Bratislava, IČO 31 383 408, zastúpeného advokátskou kanceláriou SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., Štefánikova 8, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/8/2019-92 z 30. mája 2019 a uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/8/2019-158 z 12. januára 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Konanie o ústavnej sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/8/2019-92 z 30. mája 2019 **z a s t a v u j e**.
2. Ústavnej sťažnosti proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 20Co/8/2019-158 z 12. januára 2021 **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. septembra 2019 (ďalej aj „prvá ústavná sťažnosť“) domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 20Co/8/2019-92 z 30. mája 2019 (ďalej aj „prvé uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Zároveň požaduje priznanie náhrady trov konania pred ústavným súdom.
2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 347/2020-21 z 22. septembra 2020 ústavnú sťažnosť v celom rozsahu prijal na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 24. apríla 2021 (ďalej aj „druhá ústavná sťažnosť“) domáha vyslovenia porušenia rovnakých svojich práv ako v prvej ústavnej sťažnosti, a to uznesením krajského súdu č. k. 20Co/8/2019-158 z 12. januára 2021 (ďalej aj „druhé uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a žiada priznať náhradu trov konania pred ústavným súdom.

4. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 42/2022-6 z 26. januára 2022 ústavnú sťažnosť v celom rozsahu prijal na ďalšie konanie.

5. Ústavný súd uznesením pléna č. k. PLs. ÚS 4/2022-6 z 2. februára 2022 spojil veci vedené pod sp. zn. III. ÚS 347/2020 a sp. zn. I. ÚS 42/2022 na spoločné konanie, ktoré bude ďalej vedené pod sp. zn. III. ÚS 347/2020.

II.

Skutkové východiská

6. ██████████ sa ako poistník žalobou domáhal voči sťažovateľovi zaplatenia doplatku 616,42 eur k poistnému plneniu z poistnej zmluvy životného poistenia uzavretej so sťažovateľom. Žalobca platil sťažovateľovi v súlade so zmluvou mesačne 4,21 eur po dobu 20 rokov (240 mesiacov) a pri riadnom behu udalostí mu mal sťažovateľ (poisťovňa) na konci poistenia vyplatiť sumu 995,81 eur; avšak žalobca počas 240-mesačnej pravidelnosti neuhradil sťažovateľovi časť poistného v sume 33,68 eur, za čo mu sťažovateľ krátil výplatu o cca 62 %, t. j. o 616,42 eur. Rozsudkom Okresného súdu Humenné (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10Csp/1/2018-60 z 18. septembra 2018 bola sťažovateľovi ako žalovanému uložená povinnosť zaplatiť žalobcovi požadovanú sumu s príslušenstvom.

7. Proti rozsudku súdu prvej inštancie podal sťažovateľ odvolanie. Prvým uznesením odvolací súd (bez kasačného výroku) vrátil vec okresnému súdu s odkazom na § 225 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 298 ods. 1 CSP. Vychádzal z názoru, podľa ktorého z odôvodnenia napadnutého rozsudku je zrejmé, že okresný súd v ňom vyhodnotil zmluvné dojednanie strán obsiahnuté v čl. 11 ods. 1 Všeobecných poistných podmienok (úprava právnych následkov nezaplatenia bežného poistného) ako neprijateľnú podmienku, avšak neprípustnosť zmluvnej podmienky neuviedol vo výroku tohto rozhodnutia. Podľa názoru odvolacieho súdu teda súd prvej inštancie nerozhodol o celom predmete konania, preto bolo potrebné vrátiť mu vec na rozhodnutie postupom podľa § 225 ods. 1 CSP v spojení s § 298 ods. 1 CSP s tým, že v spotrebiteľskom spore je možné tak urobiť aj bez návrhu.

8. Druhým uznesením krajský súd zrušil svoje prvé uznesenie napadnuté prvou ústavnou sťažnosťou, o ktorej ústavný súd ešte meritórne nerozhodol (i) a vrátil vec na rozhodnutie podľa § 225 ods. 1 CSP v spojení s § 298 ods. 2 CSP (ii). Toto rozhodnutie odôvodnil potrebou odstrániť formálny nedostatok svojho predchádzajúceho uznesenia, preto ho zrušil a druhý bod výroku odôvodnil rovnakou argumentáciou ako vo svojom predchádzajúcom uznesení.

III.

Argumentácia sťažovateľa

9. Sťažovateľ v prvej ústavnej sťažnosti namietal predovšetkým porušenie princípu zákazu zmeny k horšiemu (*reformatio in peius*). Podľa sťažovateľa jeho odvolanie zásadne vymedzilo predmet odvolacieho konania, pretože ho podal iba on. Zmenu k horšiemu vidí v tom, že okresný súd by na základe prvého uznesenia mal rozhodnúť doplnčím rozsudkom o neprijateľnosti zmluvnej podmienky v danej veci, čo by malo negatívny dosah na sťažovateľa, s následnou kolíziou s čl. 16 ods. 3 CSP, podľa ktorého v konaní o opravnom prostriedku a v ďalšom konaní nemôže byť rozhodnuté nepriaznivejšie pre stranu, ktorá opravný prostriedok uplatnila.

10. Sťažovateľ tiež poukázal na procesnú neprípustnosť napadnutého uznesenia. Podľa sťažovateľa jeho odvolanie odvolací súd v podstate „využil“ iba na to, aby bez zrušenia odvolaním napadnutého rozsudku mohol vec vrátiť okresnému súdu s tým, aby bol vydaný doplnčiaci rozsudok podľa § 225 CSP, pričom jeho odvolaním sa vôbec nezaoberal. Avšak spôsob, akým môže odvolací súd o odvolaní žalovaného rozhodnúť, vyplýva z § 386 až § 395 CSP. Ide o kogentné verejnoprávne normy, ktoré si nemôže odvolací súd prispôbovať v záujme výkonu svojej vlastnej spravodlivosti. Procesný postup a rozhodnutie, ktoré v tomto prípade zvolil krajský súd, sú v rozpore s princípom legality výkonu štátnej moci podľa čl. 2 ods. 2 ústavy. Navyše, k tejto otázke sťažovateľ doplnil, že žalobca návrh na takéto rozhodnutie nepodal a ak podľa § 298 ods. 1 CSP bol okresný súd oprávnený rozhodnúť *ex officio*, no nepostupoval tak, konal vedome a zámerne (*iura novit curia*). Úvaha krajského súdu o aplikovateľnosti § 225 ods. 1 CSP je preto v tomto prípade absurdná.

11. Podľa názoru sťažovateľa z celého obsahu napadnutého uznesenia krajského súdu je zrejmé, že krajský súd nekriticky a tendenčne uprednostňuje žalobcu, pretože je spotrebiteľom. To podľa sťažovateľa samo osebe zasahuje do princípu rovnosti strán v konaní pred súdom vyplývajúceho z čl. 47 ods. 3 ústavy v nadväznosti na čl. 12 ods. 1 ústavy.

12. Sťažovateľ sa v odôvodnení druhej ústavnej sťažnosti zameril najprv na zrušujúci výrok druhého uznesenia krajského súdu. Podľa sťažovateľa ide o raritný postup krajského súdu, keďže „vo svojom písomnom vyjadrení zo dňa 11.11.2020 odvolací súd pomerne intenzívne obhajuje zákonnosť a vecnú správnosť svojho pôvodného rozhodnutia, ktoré v krátkej časovej nadväznosti ako nezákonné sám *ex officio* zrušil. Civilný sporový poriadok pritom nepredpokladá, že odvolací súd mimo inštančného postupu a bez akéhokolvek vonkajšieho podnetu zruší svoje vlastné procesné uznesenie o vrátení veci okresnému súdu (spred takmer dvoch rokov) a opätovne rozhodne výrokom, ktorého obsah a právne účinky sú identické s pôvodným (zrušeným) uznesením. Vzhľadom na skutočnosť, že tento postup odvolacieho súdu je ochudobnený o zákonnosť, ale aj o elementárnu účelnosť, mohol by zdanlivo vzniknúť dojem, že bez ďalšieho smeruje iba k zmareniu ústavnoprávneho prieskumu pod sp. zn. III. ÚS 347/2020.“

13. Podľa názoru sťažovateľa neobstojí ani obsah odôvodnenia, ktorým krajský súd argumentuje v prospech svojho extraordinárneho postupu, vychádzajúc z predpokladu, že jeho pôvodné rozhodnutie je uznesením o úprave vedenia konania, ktorým nie je viazaný. Vlastný dôvod zrušenia mal podľa krajského súdu spočívať vo formálnom nedostatku pôvodného uznesenia, keď obsahovalo odkaz na § 298 ods. 1 CSP, namiesto (zrejme podľa súdu) správnej formulácie odkazu na § 298 ods. 2 CSP. Sťažovateľ tvrdí, že ak krajský súd, rozhodujúc o odvolaní, vráti vec súdu prvej inštancie na rozhodnutie výraznejšie v neprospech odvolateľa, rozhodne nemožno

povedať, že takýmto uznesením iba upravuje vedenie konania podľa § 237 ods. 2 CSP. Podľa sťažovateľa odkaz krajského súdu v odôvodnení na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 5Cdo/101/2010 z 15. júla 2010, pokiaľ ide o výklad pojmu „uznesenie, ktorým sa upravuje vedenie konania“, je v tomto smere úplne nevhodný a irelevantný. Na opravu formálnej chyby v rozhodnutí je potrebné aplikovať § 224 CSP v spojení s § 234 ods. 2 a § 378 ods. 1 CSP.

14. Pokiaľ ide o ostatné dôvody (porušenie princípu zákazu zmeny k horšiemu, procesná neprípustnosť napadnutého uznesenia, zjavne nesprávna interpretácia 298 ods. 2 CSP a porušenie princípu rovnosti a hyperbolizácia ochrany spotrebiteľa), odôvodnenie druhej ústavnej sťažnosti je v intenciách prvej ústavnej sťažnosti. Sťažovateľ zopakoval svoje tvrdenia a námietky uvedené v prvej ústavnej sťažnosti týkajúce sa vecnej stránky súdneho sporu, ktoré uzavrel konštatovaním, že v danej veci nešlo o svojvoľnú redukciiu poistnej sumy, ale o legitímny a štandardný následok platobnej delikvencie zo strany poistníka (žalobcu) a sťažovateľ si zaplatením sumy 379,39 eur poistníkovi splnil svoju povinnosť v celom rozsahu, preto je žaloba nedôvodná.

IV.

Vyjadrenia krajského súdu, replika sťažovateľa a vyjadrenie zúčastnenej osoby

IV.1. Vyjadrenie krajského súdu k prvej ústavnej sťažnosti:

15. Krajský súd vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 16. novembra 2020 v podstatnom uviedol, že až kým nie je sporové konanie z neprijateľnej zmluvnej podmienky právoplatne skončené, súd má možnosť a aj povinnosť využiť všetky mechanizmy určené na elimináciu takejto zmluvnej podmienky a má sa zvoliť dokonca prístup porovnateľný na dosiahnutie ochrany verejného poriadku; na dosiahnutie tohto cieľa v súlade s judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) sa má súdom rozumieť aj odvolací súd (C-397/11 Jörös Erika) a vychádzajúc z kľúčovej normy § 298 CSP nie je pritom rozhodujúce, kto odvolacie konanie vyvolal.

16. Krajský súd považuje za dôležité, aby vzhľadom na sféru záujmu Európskej únie ústavný súd prerušil konanie a predložil prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru, pričom vo vyjadrení načrtol znenie tejto otázky, vychádzajúc zo zásadnej námietky sťažovateľa v ústavnej sťažnosti (zákaz *reformationis in peius*). V prípade pozitívneho nálezu ústavného súdu bez predloženia prejudiciálnej otázky ju predloží krajský súd.

17. Krajský súd poznamenal, že „*pochybenie v označení odseku pri ustanovení § 298 nemôže byť až také významné, ak pokyn pre okresný súd by zostal nezmenený. V procese dochádza k nedokonalostiam, no len zásadne vady by mali mať tak závažný dopad akým je derogačný účinok nálezu ústavného súdu. Takýto nález by nemal byť prijatý len z dôvodu chyby na úrovni formulačného nedostatku, ak sa podstata pokynu nemení. V tomto smere vnímame argumentáciu sťažovateľa ako síce dôvodnú no nie dostačujúcu na derogáciu napadnutého rozhodnutia, ktoré vieme opraviť. Nedáva nám zmysel, aby kvôli nesprávnemu odseku sme vzápätí vydávali nové uznesenie so správnym odsekom, ak sa nič na výsledku nezmení. Iná vec by bola, ak by vo výsledku mal okresný súd doplniť úplne iný text. Čo nie je tento prípad. Podľa nášho názoru v prejednávanej veci je úplne jedno či súd zabezpečí efektívne naplnenie účinkov smernice aplikáciou § 298 ods. 1 alebo ods. 2 CSP.*“.

IV.2. Replika sťažovateľa k vyjadreniu krajského súdu:

18. Podľa sťažovateľa je argumentácia krajského súdu založená na ďalšom priebehu konania otvárajúcom sťažovateľovi priestor pre procesnú obranu zavádzajúca, pretože vzhľadom na okolnosti prerokúvanej veci bude ďalší súdny prieskum iba formálny a sťažovateľ nebude mať reálnu možnosť zvrátiť konečné rozhodnutie. Okresný súd bude v ďalšom konaní viazaný právnym názorom odvolacieho súdu a o neprijateľnosti zmluvnej podmienky bude musieť (bez ohľadu na vlastné právne posúdenie) rozhodnúť podľa § 298 ods. 1 CSP. Sťažovateľ uvádza, že krajský súd túto procesnú situáciu evidentne zľahčuje, pretože ani prípadné odvolacie konanie nezabezpečí objektívnu revíziu, keďže o odvolaní bude rozhodovať krajský súd, ktorý už neprijateľnosť zmluvnej podmienky *de facto* vyslovil v napadnutom uznesení (o čom zrejme niet pochyb). Sťažovateľ preto nepovažuje za trúfalé označiť napadnuté uznesenie za svojvoľné a arbitrárne.

19. Sťažovateľ nesúhlasí „s návrhom predložiť Súdnemu dvoru EÚ prejudiciálnu otázku... Porušenie zásady *reformatio in peius* nemožno zhojiť interpretáciou dotknutých ustanovení CSP podľa smernice Rady 93/13 ES... Eurokonformný výklad má svoje hranice, ktoré boli postupne vymedzované rozhodovacou činnosťou Súdneho dvora EÚ. Ten stanovil, že zásada eurokonformného výkladu nemôže slúžiť ako základ pre interpretáciu vnútroštátneho práva *contra legem*... Súdnym dvorom EÚ dospieť pri vymedzení hraníc eurokonformného výkladu smerníc k záveru, že ich interpretácia nesmie znamenať novelizáciu konkrétneho národného predpisu.“.

20. Podľa názoru sťažovateľa, krajský súd tiež zjavne ignoruje jednu zásadnú skutočnosť, že v tomto prípade nejde o výklad hmotnoprávných ustanovení o ochrane spotrebiteľa, ale o výklad všeobecných procesných noriem (CSP) v konkrétnom spotrebiteľskom spore, pričom sa krajský súd vo svojej nekritickej snahe vyhovieť spotrebiteľovi dovoľáva doslova nabúraniu celkovej koncepcie riadnych opravných prostriedkov v sporovom konaní, a to spôsobom, ktorý „*prepisuje učebnice*“. Sťažovateľ upriamuje pozornosť aj na judikatúru ústavného súdu, ktorá opakovane zaujala negatívne stanovisko k nekritickému zvýhodňovaniu spotrebiteľa (I. ÚS 332/2019, I. ÚS 71/2020, II. ÚS 57/2020, IV. ÚS 49/2020).

IV.3. Vyjadrenie krajského súdu k druhej ústavnej sťažnosti:

21. Krajský súd zotrval na dôvodoch svojho vyjadrenia k prvej ústavnej sťažnosti.

22. Vo vzťahu k namietanému zásahu do sťažovateľových práv vydaním druhého uznesenia krajský súd zastáva názor, že ide o rozhodnutie, ktorým sa upravuje vedenie konania podľa § 237 ods. 2 CSP, a preto ním súd nie je viazaný. Tieto rozhodnutia zostávajú bez vplyvu na rozhodnutie vo veci samej, nemôžu privodiť vážnejšiu ujmu na právach účastníkov. K týmto rozhodnutiam patrí nepochybne aj uznesenie odvolacieho súdu o vrátení veci na doplnenie rozsudku.

23. K námietke sťažovateľa o porušení princípu rovnosti a o údajnom uprednostňovaní spotrebiteľa poznamenáva, že jedným z najdôležitejších prvkov celej *ex offico* ochrany spotrebiteľa je nateraz neprekonaná judikatúra Súdneho dvora vychádzajúca z fakticky nerovnovážneho postavenia spotrebiteľov oproti dodávateľom (C-618/10 Banco Espanol). Legislatíva a judikatúra vyrovnávajú nerovnovážny stav, o ktorom sa sťažovateľ domnieva, že to má byť opačne. Podľa rozsudku Súdneho dvora C-397/11 (Erika Jörös) sa na dosiahnutie tohto cieľa má súdom rozumieť aj odvolací súd, pričom nie je rozhodujúce, kto odvolacie konanie vyvolal. Doplnenie rozsudku je procesný inštitút, ktorý je využiteľný do právoplatnosti skončenia sporu.

IV.4. Replika sťažovateľa:

24. V replike doručenej ústavnému súdu 28. marca 2022 sťažovateľ uviedol, že vo vyjadrení krajského súdu nie je obsiahnutý žiadny nový argument, ktorý by vyžadoval z jeho strany zaujatie osobitného stanoviska. Zotrval na svojich pôvodných ústavných sťažnostiach, ako aj na skoršej replike. Krajský súd odkláňa pozornosť od ťažiskových procesnoprávných otázok, z ktorých vychádza ústavná sťažnosť, a primárny dôraz venuje ochrane spotrebiteľa z hľadiska hmotného práva, čo nie je predmetom ústavnoprávneho prieskumu v tejto veci. Aplikácia podústavných hmotnoprávných noriem o ochrane spotrebiteľa je v plnej kompetencii všeobecných súdov a sťažovateľ ani nenamietal ich uplatnenie v rozpore s ústavou alebo medzinárodnými zmluvami. Relevantným procesnoprávnym otázkam sa krajský súd venuje iba okrajovo a naďalej *ad absurdum* odkazuje na § 237 ods. 2 CSP. Uznesenie odvolacieho súdu o vrátení veci súdu prvej inštancie však nie je uznesením o vedení konania a odvolací súd ho nemôže svojvoľne zrušiť mimo štandardného procesného postupu. Práve naopak, ide o uznesenie, ktorým je podľa § 237 ods. 1 CSP viazaný.

25. Bagatelizovanie námietky o porušení zákazu *reformationis in peius* v zmysle čl. 16 ods. 3 CSP nemožno akceptovať. Aj keď z hľadiska konkrétneho štádia konania nejde o rozhodnutie konečné, jeho negatívne účinky a následky pre sťažovateľa sú nesporné.

26. Krajský súd nevenoval žiadnu pozornosť osobitnej námietke sťažovateľa, že § 298 ods. 2 CSP nebolo možné aplikovať pre absenciu zákonných podmienok. Výslovné znenie hypotézy tohto ustanovenia totiž upravuje konkrétne skutkové situácie, pri ktorých súd aj bez návrhu výslovné uvedie vo výroku rozsudku znenie neprijateľnej zmluvnej podmienky. Keďže v tomto prípade súd v celom rozsahu žalobe spotrebiteľa vyhovel a sťažovateľovi uložil povinnosť zaplatiť zmluvne dojednané plnenie, samotný § 298 ods. 2 CSP nemožno použiť.

IV.5. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

27. Zúčastnená osoba nedoručila ústavnému súdu vyjadrenie k žiadnej z prijatých ústavných sťažností.

V.

Zastavenie konania o prvej ústavnej sťažnosti

28. Krajský súd výrokom I druhého uznesenia svoje prvé uznesenie napadnuté prvou ústavnou sťažnosťou zrušil. Ústavný súd preto považuje za potrebné vysporiadať sa v odôvodnení najprv s otázkou procesnoprávných dôsledkov zrušenia prvého uznesenia na prebiehajúce konanie o obidvoch ústavných sťažnostiach. Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) takúto situáciu nepredpokladá a neupravuje postup ústavného súdu po zrušení ústavnou sťažnosťou napadnutého rozhodnutia orgánu verejnej moci, ku ktorému dôjde počas konania podľa čl. 127 ods. 1 ústavy.

29. V rozhodnutí č. k. III. ÚS 124/2015-29 z 11. mája 2016 sa ústavný súd zaoberal podobnou právnou situáciou (v priebehu konania na ústavnom súde došlo k zrušeniu rozhodnutia napadnutého ústavnou sťažnosťou) a konanie o ústavnej sťažnosti zastavil, pričom odôvodnenie tohto rozhodnutia oprel o § 104 ods. 1 v tom čase účinného Občianskeho súdneho poriadku

(ďalej len „OSP“), ktorého primerané použitie na konanie ústavného súdu pripúšťal § 31a vtedy účinného zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov. Ústavný súd v uvedenom uznesení uviedol, že existencia verejnomocenského zásahu je nevyhnutnou podmienkou, aby konanie o ochrane základných práv a slobôd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy bolo spôsobilé naplniť svoj ústavne determinovaný účel. Ak pôsobenie takéhoto zásahu v priebehu konania o ústavnej sťažnosti jeho adresáta pominie, potom konanie ústavného súdu a meritórne rozhodnutie nemôže naplniť účel ústavnej sťažnosti spočívajúci v účinnej ochrane dotknutých základných práv a slobôd sťažovateľa.

30. V danej veci sa sťažovateľ prvou ústavnou sťažnosťou domáhal ústavnoprávnej ochrany pred zásahom do svojich označených práv prvým uznesením. Jeho zrušením pominuli akékoľvek právne účinky na subjektívno-právnu sféru sťažovateľa, a preto meritórne rozhodnutie o ňom by malo už len akademický význam, pri súčasnej strate akejkoľvek účinnosti súdnej ochrany poskytovanej ústavným súdom.

31. Rovnako ako podľa § 104 ods. 1 OSP, aj podľa § 161 ods. 2 CSP ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

32. Podľa § 62 zákona o ústavnom súde ak tento zákon v piatej časti alebo šiestej časti neustanovuje inak a povaha veci to nevylučuje, vzťahuje sa na konanie pred ústavným súdom podľa povahy veci primerane CSP.

33. Z dôvodov uvedených v predchádzajúcich bodoch ústavný súd konanie o prvej ústavnej sťažnosti podľa § 161 ods. 2 CSP v spojení s § 62 zákona o ústavnom súde zastavil (bod 1 výroku nálezu).

VI.

Nevyhovenie druhej ústavnej sťažnosti

34. Ústavný súd už pri prijatí oboch ústavných sťažností na ďalšie konanie naznačil, že si uvedomuje napätie medzi skutočnosťou, že konanie o žalobe žalobcu proti sťažovateľovi nie je právoplatne ukončené, na jednej strane, a dosiaľ judikátorne formulovanými názormi ústavného súdu o možnosti ústavno-súdneho prieskumu procesných rozhodnutí všeobecných súdov, ktorých dôsledkom nie je ukončenie konania vo veci samej. Ústavné súdnictvo je totiž vybudované predovšetkým na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí (IV. ÚS 187/09, III. ÚS 421/2016, III. ÚS 855/2016). Na strane druhej aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide tu najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok (II. ÚS 344/2019). V tomto smere je potrebné venovať pozornosť sťažovateľovej zásadnej námietke o porušení čl. 16 ods. 3 CSP, ktorý do prostredia civilného sporového konania zavádza dôležitý zákaz *reformationis in peius* poskytujúci ochranu sporovej strane, ktorá podala opravný prostriedok. Práve v neskorších štádiách procesu neodstrániteľné vady procesnej povahy vedú obvykle ústavný súd ku kasácii rozhodnutí všeobecných súdov, ktorými sa konanie nekončí. Prijatie ústavnej sťažnosti preto ústavný súd využil na poskytnutie priestoru obom účastníkom konania, aby sa vyjadrili k predmetnej procesnej otázke, ktorá krajský súd viedla k napadnutému uzneseniu. V čase prijatia prvej ústavnej sťažnosti

(úzko previazanej s druhou ústavnou sťažnosťou) na ďalšie konanie totiž ešte zákon o ústavnom súde v § 56 ods. 6 neumožňoval ústavnému súdu rozvinúť rozhodovací priestor s plnohodnotným zapojením účastníkov konania v štádiu predbežného prerokovania.

35. Ešte predtým, ako ústavný súd pristúpi k rozhodnutiu o druhom uznesení, považuje za potrebné pripomenúť otázku ústavného základu zákazu *reformationis in peius*. Táto zásada totiž nemá explicitnú ústavnú oporu. Nemožno ju priamo vyvodiť ani zo základného práva na súdnu ochranu, keďže základné práva procesnej povahy negarantujú hmotnoprávny výsledok konania, len jeho riadny priebeh (nález Ústavného súdu Českej republiky č. k. III. ÚS 525/15 z 8. novembra 2016). Vo sfére civilného sporového konania dokonca nemožno analyzovanej zásade pripísať ani historicky overenú stabilitu normatívneho ukotvenia porovnateľnú so sférou trestného procesu. Napriek tomu podľa názoru ústavného súdu je potrebné ústavnú relevanciu predmetnému zákazu priznať, a to z dôvodu ústavnej koncepcie základného práva na súdnu ochranu, ktoré je vďaka ústavnej požiadavke zákonného určovania medzi na jeho uplatnenie (čl. 51 ods. 1 ústavy), čo sa týka obsahu, úzko späté s princípom legality konania orgánov verejnej moci (čl. 2 ods. 2 ústavy). Popísaný ústavný konštrukt ústi aj do viackrát judikovaného názoru ústavného súdu, podľa ktorého základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy všeobecný súd nemôže porušiť, ak koná vo veci v súlade s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v občianskoprávnom (v súčasnosti civilnoprávnom, pozn.) konaní (II. ÚS 122/05). *A contrario*, ak všeobecný súd koná v rozpore s procesno-právnymi predpismi upravujúcimi postupy v súdnom konaní, môže dôjsť k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie (III. ÚS 116/09) i základného práva na súdnu ochranu. Prieskum rešpektovania zákazu *reformationis in peius* je z uvedených dôvodov v konaní o ústavnej sťažnosti *in abstracto* možný.

36. *In concreto*, zohľadniac skutočnosť, že konanie vo veci sťažovateľa nie je právoplatne ukončené, však ústavný súd argumentačne nadväzuje akcentom na fakt, že rozhodnutie krajského súdu napadnuté druhou ústavnou sťažnosťou má úzky súvis s procesne relevantnou skutočnosťou podania odvolania sťažovateľom ako žalovaným. Na odvolanie (aj v zmysle záhlavia druhého uznesenia) krajský súd reagoval vrátením veci okresnému súdu na rozhodnutie podľa § 225 ods. 1 CSP v spojení s § 298 ods. 2 CSP. Podľa názoru ústavného súdu však procesnú reakciu krajského súdu zhmotnenú v druhom uznesení nemožno považovať za rozhodnutie o sťažovateľovom odvolaní. V ňom boli prednesené meritórne hmotnoprávne výhrady proti prvoinštančnému rozsudku. O nich bude krajský súd po vrátení veci z okresného súdu po rozhodnutí, na ktoré ho krajský súd zaviazal, povinný rozhodnúť niektorým zo spôsobov podľa § 386 až § 395 CSP.

37. Ústavný súd už mnohokrát judikoval, že ochranu základným právam a slobodám poskytujú aj všeobecné súdy, ktorých právomoc predchádza právomoci ústavného súdu v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (napr. I. ÚS 678/2014). Preto aj v predmetnej veci je nutné skúmať, či prípadné porušenie čl. 16 ods. 3 druhým uznesením krajského súdu bude preskúmateľné v ďalšom priebehu civilného sporového konania, v ktorom je sťažovateľ žalovaným. Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 16 ods. 3 CSP ústavný súd napriek už naznačenému ústavnému významu v ňom zakotveného zákazu nepovažuje za nutné v aktuálnom štádiu konania potvrdiť alebo vyvrátiť súlad druhého uznesenia s uvedeným princípom ovládajúcim civilné sporové konanie.

38. Ústavný súd nespochybňuje, že okresný súd bude po vrátení veci z krajského súdu povinný rešpektovať príkaz rozhodnúť doplnčím rozsudkom v intenciách § 298 ods. 2 CSP. Pokiaľ však ide o námietku sťažovateľa o porušení čl. 16 ods. 3 CSP, ak druhé uznesenie skutočne trpí namietanou ústavne relevantnou vadou, tá sa prenesie aj na doplnčací rozsudok okresného súdu, ktorý tvorí integrálnu a neoddeliteľnú súčasť postupu oboch všeobecných súdov v základnom, dosiaľ v merite právoplatne neukončenom konaní. Procesná spätosť budúceho doplnčacieho rozsudku s napadnutým druhým uznesením je tak nespochybniteľná. Sťažovateľovi nič nebráni, aby po doručení doplnčacieho rozsudku okresného súdu podal proti nemu odvolanie, v ktorom prednesie námietku porušenia čl. 16 ods. 3 CSP. V tom istom odvolaní môže podrobiť kritike aj podmienku pre rozhodnutie doplnčím rozsudkom, ktorou je podľa § 225 ods. 1 CSP zistenie, že okresný súd nerozhodol v rozsudku o niektorej časti predmetu konania. Skutočnosť, že o odvolaní bude rozhodovať krajský súd, ktorý doplnčací rozsudok okresného súdu podnietil, je irelevantná. Záväznosť druhého uznesenia nemá precedenčný charakter. Niet právnej opory pre záver, že v budúcom konaní o odvolaní bude krajský súd formálne viazaný svojím skorším (napadnutým) uznesením.

39. Ústavný súd rovnako pripomína, že aj v prípade, ak by v dôsledku akéhokoľvek ďalšieho nezákonného a základné práva a slobody porušujúceho postupu krajského súdu po doplnčacom rozsudku okresného súdu nebolo sťažovateľovi umožnené docieľiť prieskum rozhodnutí okresného súdu cez prizmu kritiky tvoriacej obsah jeho druhej ústavnej sťažnosti, bude mať sťažovateľ k dispozícii ďalší opravný prostriedok. Je ním dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP, ktorý sporovej strane garantuje právo podať ho proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Zároveň sa na tento dôvod prípustnosti dovolanie nevzťahuje tzv. bagatelný cenzus v zmysle § 422 CSP. K procesným právam podľa § 420 písm. f) CSP patrí aj právo na meritórne posúdenie námietok sporovej strany, ktoré majú podstatný význam pre rozhodnutie v jej veci. Nesprávny procesný postup zas nemožno redukovať len na faktické (nedecízne) postupy prvoinštančného alebo druhoinsťančného súdu. Postup súdu v sebe nepochybne inkorporuje aj rozhodnutia procesnej povahy, ktoré tvoria integrálnu súčasť poskytovania súdnej ochrany sporovým stranám a svojimi výrokmi prípadne redukujú priestor na uplatňovanie procesných práv v ďalšom priebehu konania.

40. Je teda zjavné, že povaha ani procesné dôsledky druhého uznesenia nevyklučujú prieskum námietok prednesených sťažovateľom na pôde budúceho priebehu základného konania, prípadne mimoriadneho opravného konania realizovaného všeobecnými súdmi. Preto ústavný súd dospel k záveru, že druhej ústavnej sťažnosti nemožno vyhovieť (bod 2 výroku nálezu). Nevyhovujúci výrok v spojení s jeho dôvodmi nemá za následok vznik prekážky *rei iudicatae* pre eventuálne ústavné sťažnosti sťažovateľa proti budúcim meritórnym rozhodnutiam všeobecných súdov konajúcich v jeho veci, či už v riadnom alebo mimoriadnom opravnom konaní. Navyše, zásahy, ktoré by budúcimi ústavnými sťažnosťami boli atakované, nemožno s druhým uznesením stotožniť.

41. Dôvod nevyhovenia druhej ústavnej sťažnosti zároveň predurčuje irelevantnosť rozhodovania o návrhu krajského súdu na predloženie prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru, ako aj meritórneho posudzovania sťažnostných námietok vyplývajúcich zo spotrebiteľskej povahy sporu žalobcu a sťažovateľa či námietky zameranej na vyhodnotenie, či druhé uznesenie je uznesením, ktorým sa upravuje vedenie konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. marca 2023

Jana Laššáková
predsedníčka senátu